

De bestuurlijke context van het kunstbeleid in Vlaanderen

Els Baeten Tien miljoen Belgen worden geregeerd door maar liefst zes regeringen en parlementen en vijftig bewindslieden. Wie iets van het Vlaams kunstbeleid wil begrijpen moet ook de bestuurlijke structuren kennen. Els Baeten zet ze op een rij en beschrijft de besluitvorming, de politieke cultuur en het pact van de politieke partijen dat onderlinge discriminatie moet tegengaan. Is Vlaanderens kunstbeleid gepolitiseerd? En wordt het misschien beter?

De beleidsverantwoordelijken

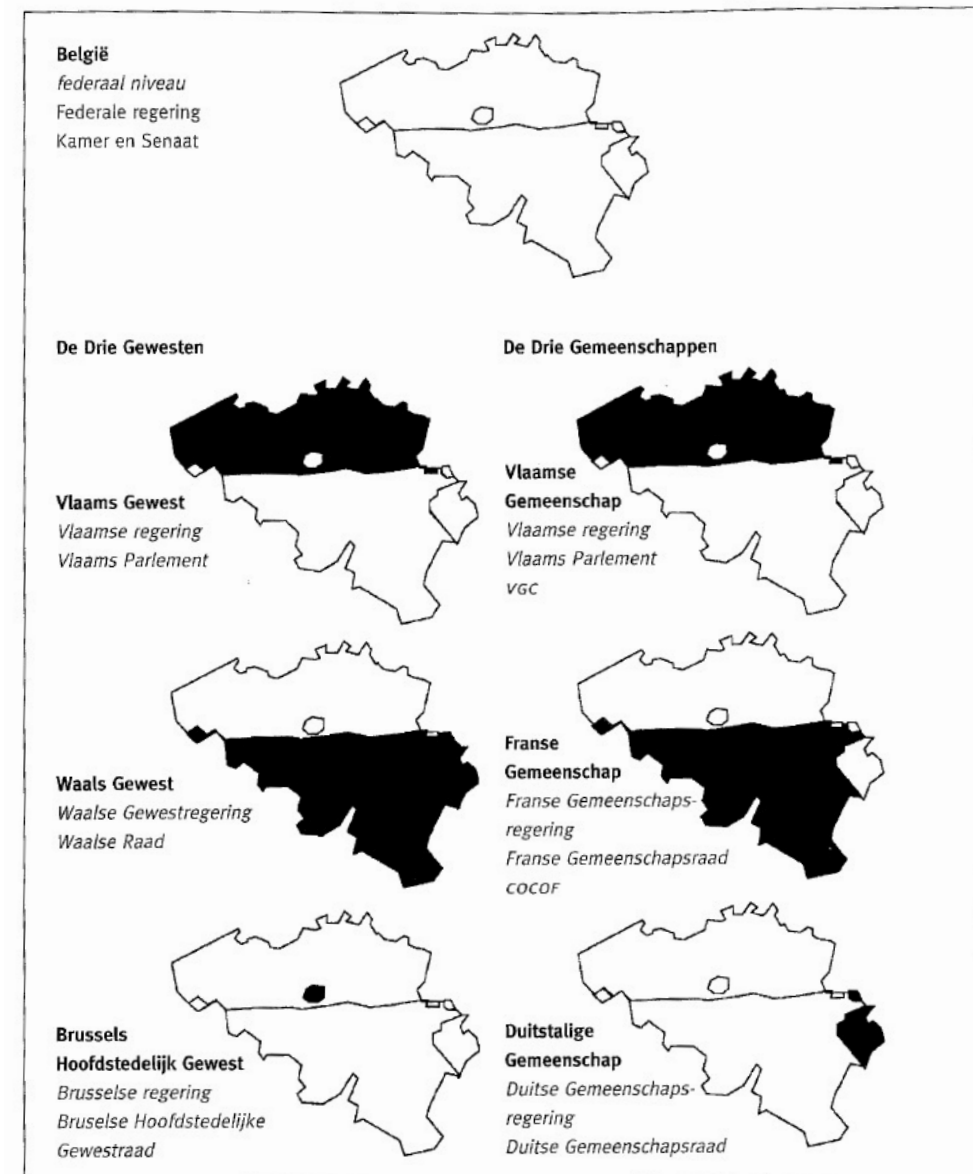
Autonomie voor de Gemeenschappen

België is een federaal land. Bij de grondwetswijziging van 1970 is de bevoegdheid voor culturele zaken in zijn totaliteit overgedragen aan de 'Gemeenschappen'. Met andere woorden: al een kwarteeuw kan Vlaanderen op een autonome wijze een cultuurbeleid voeren. Bij internationaal vergelijkend onderzoek naar cultuur vraagt men nog wel eens niet alleen over Vlaanderen, maar over heel België een bijdrage te leveren. Achterliggende gedachte is dat een analyse van de situatie in de andere delen van het land in één moeite meegenomen kan worden. Niets is minder waar. Voor hetzelfde geld zou men kunnen vragen om de situatie in Nederland te bespreken.

Dat er in België in de loop der jaren een ingrijpend federaliseringsproces heeft plaats

gehad is nu vrij bekend. Minder bekend zijn de precieze draagwijdte van het federaliseringsproces en de impact ervan op een cultuur- en kunstbeleid. Dit is ook niet verwonderlijk, want de Belgische politieke constructie is erg ingewikkeld. Bij wijze van indicatie: in België met zijn ongeveer tien miljoen inwoners zijn er maar liefst zes regeringen met in totaal bijna vijftig ministers en staatssecretarissen en zes daarbij horende wetgevende parlementen of raden die samen bijna vijfhonderd rechtstreeks verkozenen tellen. Ook vele Belgen weten niet hoe de zaken precies in elkaar steken. Uit een radioprogramma van enkele jaren geleden bleek dat zelfs politici vaak niet in detail wisten wie bevoegd was voor bepaalde concrete zaken. Dit komt onder andere omdat sommige bevoegdheden wel, andere niet werden overgeheveld naar Gemeenschappen of Gewesten.

De volgende tekeningen kunnen de complexe bestuursniveaus illustreren (vooral het gemeenschapsniveau is van belang).

België kent naast het federale of nationale niveau drie Gewesten (het Vlaamse, het Waalse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest) en drie Gemeenschappen (de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige Gemeenschap). Gewesten zijn duidelijk omschreven territoriale gebieden. Het Vlaamse Gewest omvat de provincies West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant. De Gewesten hebben bevoegdheden die 'grondgebonden' zijn, deze zijn vooral van economische aard. Van meer belang voor het kunstbeleid zijn de Gemeenschappen. In tegenstelling tot het territoriale begrip Gewest is een Gemeenschap een personalistisch begrip: zij omvat de mensen van een taalgroep (al is die groep geografisch vastgelegd door middel van de taalgrens; alleen Brussel is tweetalig). Zo bestaat de Vlaamse Gemeenschap uit de inwoners van het Vlaamse Gewest én de Vlamingen in de negentien gemeenten van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Gemeenschappen zijn bevoegd voor persoonsgebonden zaken: cultuur, onderwijs, gezondheid en welzijn.

Aan Franstalige kant heeft men geopteerd voor een aparte regering en raad voor gewest- en voor gemeenschapszaken. In Vlaanderen is er één Vlaamse regering en één Vlaams parlement, die zowel verantwoordelijk zijn voor grondgebonden (gewest-) als voor persoonsgebonden (gemeenschaps-)materies.

Sinds 1970 is de autonomie van Vlaanderen in verschillende fasen toegenomen.

Bij de eerste grondwetsherziening van 1970 kregen de Nederlandstaligen een eigen minister van Cultuur en kwam er een voorloper op het huidige Vlaamse parlement, de Cultuurraad voor de Nederlandstalige Cultuurgemeenschap. In Vlaanderen heeft men deze kans om een eigen cultuurbeleid te voeren niet onbenut gelaten. Dit kan men merken aan het aantal decreten dat in de jaren zeventig werd

uitgevaardigd. Maar alles gebeurde nog binnen bepaalde politieke marges. Zo maakte bijvoorbeeld de minister van Cultuur nog deel uit van de nationale regering en hadden de leden van de Cultuurraad, die bestond uit de Nederlandstaligen van het nationale parlement, alleen wetgevende bevoegdheid voor culturele zaken.

Door de opeenvolgende staatsvormingen van 1980, 1988 en 1993 werd de autonomie van Vlaanderen verbreed en verdiept. Een belangrijke mijlpaal was de staatsvorming van 1980. Allerlei bevoegdheden werden overgeheveld naar de Gewesten en Gemeenschappen. Vlaanderen kreeg een eigen regering. De leden van de Vlaamse Raad maakten nog wel tegelijkertijd deel uit van het nationale parlement. Zoals in het Sint-Michielsakkoord van 1993 was overeengekomen, kwam hierin verandering in 1995. Toen werden de leden van het Vlaamse parlement voor het eerst rechtstreeks verkozen via eigen kieslijsten; de leden zetelen dus niet langer tegelijkertijd in het Vlaamse en het federale parlement.

Vlaanderen is nu een echte deelstaat met een eigen rechtstreeks verkozen Vlaams parlement en een Vlaamse regering. Maar waar cultuur vroeger de enige bevoegdheid was, is sinds 1980 cultuur slechts één van de terreinen waarop een eigen beleid gevoerd kan worden.

En wat met Brussel?

Het tweetalige Brusselse Hoofdstedelijke Gewest heeft als grondgebied negentien gemeenten met in totaal bijna één miljoen inwoners. Ook dit Gewest heeft een eigen regering en een eigen parlement. Dit parlement, de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, telt vijftien Franstalige en tien Nederlandstalige verkozenen. De regering bestaat uit vijf ministers: twee Franstaligen, twee Nederlandstaligen en een minister-

president. Daarnaast zijn er nog drie staatssecretarissen: twee Franstaligen en één Vlaming. Maar regering en raad zijn alleen bevoegd voor gewestmateries, dus niet bijvoorbeeld voor cultuur.

Het cultuurbeleid ten aanzien van de Vlamingen en de Nederlandstalige instellingen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, krijgt via andere wegen vorm. Ten eerste is het Vlaamse cultuurbeleid ook van toepassing voor de Nederlandstaligen in Brussel. Decreten (de wetten van de Vlaamse regering) en andere regelingen gelden ook voor hen, en Brusselse Nederlandstalige culturele instellingen en kunstenaars kunnen subsidie van de Vlaamse overheid ontvangen.

Om de gemeenschapsmateries, waaronder cultuur, dichterbij de inwoners van Brussel te brengen werd nog een bijkomende structuur uitgewerkt: drie gemeenschapscommissies, te weten de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC), de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF) en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (VGC en COCOF samen). De VGC en de COCOF, die bestaan uit de Nederlandstalige, respectievelijk Franstalige verkozenen in Brussel, oefenen bevoegdheden uit van respectievelijk de Vlaamse en Franse Gemeenschap. Aan Nederlandstalige kant kan de VGC Nederlandstalige culturele instellingen oprichten, beheren en subsidiëren. Zo zijn er bijvoorbeeld tweeëntwintig gemeenschapscentra in het Brusselse gewest, dit zijn centra met sociale en culturele activiteiten, en de Hoofdstedelijke Bibliotheek. De VGC subsidieert daarnaast allerlei Nederlandstalige kunstinstellingen en kunstenaars. Om haar beleid vorm te geven krijgt de Vlaamse Gemeenschapscommissie jaarlijks een budget van de Vlaamse overheid. Sinds 1993 kan bovendien het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zelf geld overdragen aan de Gemeenschapscommissies (80 procent voor

de Franse en 20 procent voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie).

De federale overheid

Ondanks de culturele autonomie van de Gemeenschappen zijn er in België ook nog nationale, biculturele instellingen, zoals de nationale opera de Munt, het Nationaal Orkest van België, de Musea voor Schone Kunsten te Brussel. Zij vallen onder de bevoegdheid van een federale minister en worden gesubsidieerd vanuit de federale begroting.

De inbreng van het federale niveau is op een ander vlak nog ingrijpender. De federale overheid is namelijk bevoegd voor allerlei sociale, economische en juridische aspecten die op een indirecte manier het voeren van een autonoom cultuur- en kunstbeleid door de Gemeenschappen beperken. Kwesties als een sociaal statuut van de kunstenaar, het auteursrecht en een vaste boekenprijs worden nog steeds op federaal niveau beslecht.

Gemeenten en provincies

De gemeenten en provincies zijn verantwoordelijk voor wat van gemeentelijk en provinciaal belang is. Op het vlak van cultuur bestaan er geen bestuurlijke convenanten tussen de Vlaamse overheid en lagere overheden, al gaan er in de cultuursector stemmen op om via bestuursovereenkomsten te komen tot een gedeelde verantwoordelijkheid van de betrokken overheden. In enkele decreten van de Vlaamse overheid kan men wel bepalingen terugvinden over de rol van de lagere overheden. Zo moet elke gemeente beschikken over een erkende openbare bibliotheek. Het bibliotheekdecreet bepaalt hoeveel elk bestuursniveau naar verhouding moet bijdragen in de uitgaven voor uitrusting, collectievorming, werking en salaristoelagen. Het podiumkunstedecreet regelt dat gezelschappen die (mede)opgericht zijn door

lagere overheden erkend en gesubsidieerd kunnen worden door de Vlaamse overheid, als ze aan bepaalde voorwaarden voldoen en als de lagere overheden waar zich hun zetel bevindt ook meebetalen. De inbreng van de gemeente en de provincie moet samen minstens even groot zijn als de subsidie van de Vlaamse overheid, waarbij de gemeente in principe driekwart en de provincie een kwart inbrengt. Deze maatregel is van toepassing op de vier grote stadstheaters.

Ook bij de culturele centra zijn verschillende overheidsniveaus betrokken. Het initiatief tot oprichting van een cultureel centrum wordt overgelaten aan een andere bestuurslaag dan de Vlaamse overheid, meestal een gemeente. Een gemeentelijk cultureel centrum kan erkend en gesubsidieerd worden door de Vlaamse overheid als aan bij decreet bepaalde voorwaarden voldaan wordt. In de praktijk komt het er wel op neer dat de subsidie van de Vlaamse overheid slechts een fractie is van de totale kosten.

Het cultuurpact: rechtstreeks gevolg van het federaliseringsproces

Al vóór de culturele autonomie een feit werd, waren in België allerlei vormen van dienstverlening volgens diverse ideologische zuilen uitgebouwd, ook op cultureel vlak. Vlaanderen kende een uitgebreid net van vooral christelijke, in wat mindere mate ook socialistische en vrijzinnige verenigingen. Men kende katholieke bibliotheken naast bibliotheken van andere strekking. Qua infrastructuur waren er parochiehuizen voor de katholieken naast volkshuizen voor de socialisten. Het federaliseringsproces betekende een ingreep in een Belgische politieke constructie die constante evenwichtsoefeningen inhield, niet alleen tussen Nederlands- en Franstaligen maar ook tussen ideologisch bepaalde groeperingen. In Vlaanderen vormden de niet-christelijken, in Wallonië de christelijken de minderheid. Maar

de nationale context hield dit in evenwicht.

Toen de culturele autonomie van de Gemeenschappen in zicht kwam voelden de minderheden in beide landsgedeelten zich bedreigd en vroegen ze waarborgen tegen discriminatie. Als antwoord hierop hebben de diverse politieke partijen in België een cultuurpact gesloten, dat in 1973 vastgelegd werd in een wet en daarna nog eens via een decreet in Vlaanderen werd bekrachtigd.

Het Cultuurpact is nog steeds van kracht en bepaalt dat de diverse filosofische en ideologische *strekkingen* niet gediscrimineerd mogen worden. Zo moeten alle overheidsinstanties de erkende representatieve verenigingen van gebruikers en de ideologische en filosofische strekkingen betrekken bij de voorbereiding en de uitvoering van het cultuurbeleid. Dit is dus een keuze voor inspraak en participatie bij de beleidsvoering. Dit heeft de oprichting tot gevolg gehad van inspraakorganen op gemeentelijk vlak, maar ook op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap.

Het pact regelt ook dat men de verschillende strekkingen en de gebruikers volgens hun numerieke sterkte moet betrekken bij het beheer van openbare culturele instellingen, met medebeslissende of adviserende stem. Dit geldt onder andere voor de BRTN, de openbare bibliotheken en de culturele centra.

Het Cultuurpact geldt voor openbare culturele infrastructures, niet voor particuliere stichtingen. Ondersteuning van kunst mag alleen zijn gebaseerd op esthetische en artistieke criteria, ongeacht de overtuiging van de kunstenaar, zo regelt de wet. Bij werving of bevordering van personeel bij openbare culturele instellingen of diensten, moet rekening worden gehouden met een evenwichtige verdeling tussen de verschillende strekkingen.

Effecten

Ondanks de oorspronkelijke bedoeling van bescherming van minderheden, heeft het Cultuurpact ook tot een negatief effect geleid, namelijk politisering. Vaak krijg je als Vlaming de vraag voorgelegd of het inderdaad zo erg gesteld is met de politisering van kunst en cultuur. Politisering in de zin van impact van politici op concrete zaken bestaat zeker. Maar dit gebeurt vaak binnenkamers, verborgen, zodat het erg moeilijk is de graad van dergelijke politisering precies vast te stellen. Belangrijker is dat het Cultuurpact, door de interpretatie die de politieke partijen aan sommige bepalingen gegeven hebben, een context heeft gecreëerd die politisering, in de zin van invloed van politieke partijen, in de hand werkt. Meer zelfs, daardoor krijgt deze invloed in feite ook een officieel tintje. Het zere punt is dat men in de praktijk 'ideologische strekkingen' interpreteert als politieke geleidingen.

Concreet betekent dit dat de politieke fracties (naar rato van hun vertegenwoordiging in de desbetreffende raad) hun vertegenwoordigers aanwijzen in beheersorganen die volgens het Cultuurpact ideologisch representatief moeten zijn. En omdat adviesraden voor het Vlaamse cultuurbeleid volgens het Cultuurpact zijn samengesteld, worden deze nog niet louter bevolkt door mensen die duidelijk geaffilieerd zijn met een politieke partij. In deze adviesraden gaat politieke kleur niet boven deskundigheid. Maar dat het cultuurpact ook hier de politisering in de hand heeft gewerkt, staat vast.

De journalist Marc Reynebeau zegt dat het Cultuurpact de greep van de politieke partijen heeft bestendigd en gelegaliseerd. Hij vraagt zich af: 'Behalve dat dit een probleem van algemene politieke moraliteit stelt, roept het nog tal van vragen op: waarom moet, zeg maar,

een eminent kunsthistoricus zich een partijkaart aanschaffen wanneer hij iets leuks bij het KMSK (Koninklijk Museum voor Schone Kunsten) in Antwerpen wil verrichten?'¹ En de liberaal Patrick Dewael (van 1985 tot 1992 minister van Cultuur) schrijft dat de toepassing van de cultuurpactwet door de politieke overheden praktisch steeds leidt tot een louter tellen van koppen met bijhorende partijkaarten, en een verdelen van mandaten op basis daarvan. Hij voegt eraan toe: 'Ik kan me niet voorstellen dat dit de bedoeling geweest is.'²

Het was waarschijnlijk niet de bedoeling van initiatiefnemers als de Gentse liberale professor Adriaan Verhulst. Maar de politieke partijen hebben deze interpretatie eraan gegeven om zelf of via hun zuil hun greep op het culturele gebeuren niet te verliezen. Door de Vlaamse Raad werd enkele jaren geleden een werkgroep opgericht om zich te buigen over het Cultuurpact. De vraag is of er bij elke politieke partij voldoende politieke wil aanwezig is om naar formules te zoeken die non-discriminatie kunnen garanderen, los van het politieke partijbelang. Men mag overigens niet vergeten dat het Cultuurpact niet alleen een Vlaamse, maar een Belgische affaire is.

Het besluitvormingsproces

Beleidsbrieven

De kernpartners bij het kunstbeleid op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap zijn de minister van Cultuur en zijn collega-ministers en het Vlaamse Parlement. Tot voor enkele jaren kende Vlaanderen geen notacultuur. De belangrijkste beleidsdocumenten waren de Regeringsverklaring, de begrotingen en de toelichtingen hierbij door de verschillende ministers. Hierin is sinds enkele jaren verandering gekomen. Ook in Vlaanderen stellen de diverse ministers nu zogeheten *beleidsbrieven* op, waarin het beleid en de

prioriteiten hierin worden toegelicht. Op cultureel vlak zorgde de vorige minister van Cultuur Hugo Weckx begin 1993 voor de primeur met zijn Beleidsbrief Letteren. De huidige minister Luc Martens zet deze gewoonte voort. In 1995 werd de rij geopend met een algemene beleidsbrief over alle terreinen waarvoor hij bevoegd is, cultuur, welzijn en gezin. Medio 1996 volgden de Beleidsbrieven Letteren 1996-1999, Musea 1996-1999 en Muziek 1996-1999.

Vele adviesraden

Door het Cultuurpact zijn de verschillende overheden verplicht om adviesraden op te richten. De Vlaamse overheid wordt bij haar kunstbeleid geadviseerd door een hele reeks adviesraden: de Vlaamse Commissie voor de Beeldende Kunst, de Raad van Advies voor Musea, de Vlaamse Adviescommissie voor de muziek, de Raad voor Nederlandstalige Dramatische Kunst, de Raad voor Kunstencentra, de Raad voor Dans, de Raad voor Muziektheater, de Vlaamse Audiovisuele Selectiecommissie, de Commissie van Advies tot Bevordering van de Nederlandstalige Letterkunde in België, de Commissie voor het Boek. Deze raden beperken zich tot advisering, over globale onderwerpen en over concrete subsidies. De minister kan van deze adviezen afwijken.

Het overdragen van de subsidiebevoegdheden, een vorm van afstandelijk bestuur, past niet bij de politieke cultuur in Vlaanderen. Een Fonds voor de Letteren naar Nederlands model wordt door de politici afgewezen, ondanks het al lang bestaande en vurige pleidooi in de literaire sector. De uiteindelijke beslissingen, ook over heel kleine subsidies, worden door de overheid genomen.

Niet over alle subsidies wordt geadviseerd. In de podiumkunsten vallen verschillende kunstinstellingen - niet de kleinste - buiten het bestaande podiumkunstedecreet en de

bestaande adviesprocedures. Dit geldt voor de Vlaamse opera, het Koninklijk Ballet van Vlaanderen, het kunstencentrum de Singel in Antwerpen. Zij worden apart in de begroting opgenomen en de Vlaamse Raad beslist over hun subsidie. Daarom moet de invloed van de adviesraden voor bepaalde sectoren worden gerelativeerd. Zo kan de adviesraad voor muziektheater slechts adviseren over een bedrag dat 7 procent bedraagt van het totale budget voor muziektheater, omdat de Vlaamse opera erbuiten valt. Ook voor dans is er een discrepantie, zij het wat minder extreem. Voor de adviesraden impliceert dit dat ze ook niet tot een integrale analyse van de betreffende subsector kunnen komen.

Geen echte onderhandelingsituatie

Adviezen zijn in principe geheim. De huidige minister van Cultuur wil hierin meer openheid brengen. De adviezen die voor de periode 1997-2000 voor de podiumkunsten geformuleerd werden, kunnen door ieder die dit wenst opgevraagd worden. Een nieuw geluid.

In Vlaanderen bestaat er over een subsidieverzoek geen echte onderhandeling tussen de indiener en de overheid of een adviesraad, in tegenstelling tot de situatie in Franstalig België. Daar wordt op basis van een beleidsnota van een kunstinstelling onderhandeld en wordt er een 'cahier à charge' opgesteld met rechten en plichten voor beide partijen. In Vlaanderen dienen kunstinstellingen of kunstenaars een dossier in, de betreffende adviesraad adviseert hierover, de overheid beslist. Voor de instellingen voor podiumkunsten werden in het podiumkunstedecreet geregeld dat de adviesraden hoorzittingen kunnen organiseren en dat de instellingen (binnen tien dagen) bezwaren kunnen formuleren tegen het voorlopig geformuleerde advies.

Naar een nieuwe formule

Reeds onder de vorige minister van Cultuur, Hugo Weckx, sprak men van de oprichting van een overkoepelende raad voor cultuurbeleid, dat wil zeggen voor volksontwikkeling, jeugdwerk, bibliotheken en kunst. De huidige minister van Cultuur, Luc Martens, heeft dit idee overgenomen.

In zijn beleidsbrief 'Samenspraak' van juli 1996 wordt ten eerste een Raad voor Cultuur voorzien. Deze Raad krijgt een algemeen reflecterende en adviserende taak. De Raad dient: de culturele ontwikkelingen te volgen en te evalueren ten behoeve van een 'inclusief cultuurbeleid'; te adviseren over problemen van culturele verscheidenheid en culturele ongelijkheid; beleidsvoorstellen te evalueren op effecten en op samenhang met het hele cultuurbeleid; te adviseren over voorgenoemde beleidsplannen, decreten en besluiten; het cultuurbeleid als zodanig regelmatig te evalueren op zijn samenhang en zijn doeltreffendheid.

Na een aantal proefversies is er nu een voorontwerp van decreet dat de Vlaamse regering op 27 mei 1997 heeft goedgekeurd. In dit voorontwerp heeft men gezocht naar een formule die zowel rekening houdt met de wens van de Vlaamse regering om tot een coherent geheel van advisering te komen, als met de vraag van de adviesorganen om bij advisering rekening te houden met de deskundigheid in de diverse sectoren. Volgens dit voorontwerp komt er een Raad voor Cultuur, een Raad voor de Kunsten en een Raad voor Volksontwikkeling & Cultuurspreiding.

De Raad voor Cultuur zou bestaan uit dertien onafhankelijke deskundigen, zeven leden van de Raad voor de Kunsten en zeven leden uit de Raad voor Volksontwikkeling & Cultuurspreiding. Er worden telkens ook twee leden uitgenodigd uit de Jeugd Raad, de Vlaamse Hoge Raad voor de Sport, de Vlaamse

Mediaraad en de Vlaamse Adviesraad voor Toerisme. De Raad voor de Kunsten ziet men als een gespreksplatform voor en een adviesinstantie over het kunstenbeleid in zijn geheel. Deze Raad zou bestaan uit een voorzitter en tweeëndertig leden. De Raad wordt verder opgesplitst in zes commissies: podiumkunsten, letteren, beeldende kunsten, muziek, musea, architectuur & vormgeving. Deze commissies hebben tot taak advies uit te brengen over concrete erkennings- en subsidiëringdossiers. De Raad voor Volksontwikkeling & Cultuurspreiding ten slotte zou drie commissies tellen: voor volksontwikkeling, bibliotheekwerk en culturele centra.

Het voorontwerp bevat ook bepalingen die inspelen op enkele genoemde beperkingen van het huidige systeem. Zo zouden de jaarverslagen van elke Raad gepubliceerd worden. Ook wordt de oprichting van een beroepscommissie voorzien, waarbij organisaties in beroep kunnen gaan tegen een voorgenomen beslissing. Het voorontwerp van decreet wordt nu ter bespreking voorgelegd aan het Vlaamse parlement.

Ministeriële bevoegdheden en administratieve kaders

De portefeuille van de ministers van Cultuur is meer dan eens gewijzigd. In de huidige regering is de minister van Cultuur voor het eerst niet meer verantwoordelijk voor het mediabeleid. Dit beleid wordt gevoerd door de minister die ook minister van Economie is. Hieruit blijkt de toenemende economische benadering van de media en de toenemende commercialisering. Aan de andere kant is er een uitbreiding van bevoegdheden voor de minister van Cultuur. Hij is niet alleen verantwoordelijk voor culturele aangelegenheden, met inbegrip van de sociaal-culturele sector en de sport, maar ook voor het monumentenbeleid, het welzijns- en gezinsbeleid.

Zoals de politieke traditie in België het wil, wordt elke minister omringd door een politiek kabinet, dat wil zeggen persoonlijke adviseurs van dezelfde politieke signatuur als de minister. Bij de huidige minister van Cultuur, Luc Martens, gaat het om een christen-democratische signatuur. De twee ideologisch gevoelige sectoren cultuur en onderwijs hebben in Vlaanderen tot het ontstaan van schaduwkabinetten geleid. Bij de christen-democratische minister van Cultuur is er een 'onderwijscel'. Bij de socialistische minister van Onderwijs is er een 'cultuurcel'.

De minister van Cultuur heeft internationale culturele betrekkingen in zijn portefeuille. Maar de Vlaamse minister-president Luc Van den Brande, die ook minister van Externe Betrekkingen is, heeft hierin ook een stem, in de eerste plaats als coördinator. Bovendien beschikt ook hij over geld voor culturele internationale zaken.

De structuur van het departement van Cultuur werd onlangs hervormd. Waar er vroeger een administratie sociaal-cultureel werk en een administratie kunst waren met elk een directeur-generaal aan het hoofd, is er nu één administratie voor cultuur. Hierin zijn er vier afdelingen: Jeugdwerk, Volksontwikkeling & Bibliotheken, Muziek, Letteren & Podiumkunsten, Beeldende Kunst & Musea. De bedoeling is om op deze manier tot een betere coördinatie te komen.

Vlaamse bevoegdheden inzake het internationale cultuurbeleid

De mogelijkheid voor Gemeenschappen en Gewesten om een internationaal beleid te voeren heeft in het federaliseringsproces stapsgewijs vorm gekregen. Een belangrijke mijlpaal is de bijzondere wet van 5 mei 1993. Deze wet breidde de internationale bevoegdheid van de deelgebieden op verschillende terreinen uit. De deelgebieden kunnen zelf volwaardige

internationale verdragen sluiten. De regionale regeringen kunnen België binden in de Raad van de Europese Gemeenschappen, waar een van hun leden België beurtelings vertegenwoordigt. De deelgebieden worden volwaardig betrokken bij de werkzaamheden van de internationale organisaties. Het spreekt vanzelf dat deze nieuwe situatie overleg en samenwerking vraagt tussen de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten. Hiervoor werden samenwerkingsakkoorden afgesloten.

Wat het Vlaamse buitenlandse beleid betreft werd in het Vlaamse regeerakkoord vastgelegd dat alle contacten naar en van het buitenland gestroomlijnd moeten verlopen. Dit gebeurt onder leiding van minister-president Van den Brande, die ook Vlaams minister is van Buitenlands Beleid en Europese Aangelegenheden. De andere Vlaamse ministers zijn binnen de hun toegewezen aangelegenheden bevoegd voor internationale en Europese initiatieven, onder leiding van minister Van den Brande. Dat geldt dus ook voor minister Luc Martens van Cultuur. De bevoegdheden over begrotingsuitgaven voor internationale aangelegenheden, ook culturele, zijn ingedeeld in drie types. Een eerste reeks uitgaven valt uitsluitend onder de bevoegdheid van de Vlaamse minister van Buitenlands Beleid. Over een tweede reeks beslist de bevoegde minister in akkoord met de minister van Buitenlands Beleid. Over een derde reeks ten slotte is overleg tussen beiden noodzakelijk. Op administratief vlak is de administratie Externe Betrekkingen de centrale administratie. Om de coherentie tussen de diverse administraties te bevorderen bestaat er een beleidsvoorbereidende en evaluerende interdepartementale werkgroep, onder voorzitterschap van de leidende ambtenaar van de administratie Externe Betrekkingen.

Els Baeten

werkte in 1997 bij het Vlaams Theater Instituut

Besluit

Vlaanderen heeft in de loop van het staatsvormingsproces de status gekregen van deelstaat; zo profileert minister-president Luc Van den Brande het ook. Voor het cultureel beleid betekent dit dat er een grote mate van onafhankelijkheid is ontstaan, ook in de internationale culturele betrekkingen. Toch zijn er nog erfenissen uit het verleden. Er is het Cultuurpact en de federale overheid heeft over sommige culturele zaken nog zeggenschap. Deze erfenissen staan een volledig nieuw en onafhankelijk Vlaams beleid in de weg.

Noten

1. M. Reynebeau (1993) 'Macht heeft geen kleur'. In: *Knack* 28 juli.
2. P. Dewael (1991) *De warme hand*. Leuven, 145-146.

Bibliografische gegevens

Baeten, E. (1997) 'De bestuurlijke context van het kunstbeleid in Vlaanderen'. In: *Boekmancahier*, jrg. 9, nr. 34, 419-427.